

Viherympäristön vaikutus kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kehitykseen ja hyvinvointiin



Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Lepaa, kevät 2014

Maija Sipilä



LEPAA

Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Viheraluerakentaminen ja ylläpito

Tekijä	Maija Sipilä	Vuosi 2014
Työn nimi	Viherympäristön vaikutus kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kuntoutukseen ja hyvinvointiin	

TIIVISTELMÄ

Työn tilaaja on Sipilän Varakoti Oy. Se on Orimattilassa sijaitseva, vuodesta 1998 asti toiminut lastensuojelulaitos. Kiinnostukseni omaan alaani sekä psykologiaan sai minut vastaanottamaan ehdotuksen, jossa voitaisiin yhdistää sijoitetut lapset ja viherala. Opinnäytetyöni suunnittelu aloitettiin vuoden 2012 alussa.

Tilaaja ja minä halusimme opinnäytetyön avulla selvittää minkälaisia vaikutuksia viherympäristöllä ja siellä työskentelyllä on lapsen hyvinvointiin, sosiaalisiin taitoihin ja emotionaaliseen kehitykseen. Suunnittelimme projektin, jossa oppilaat pääsivät itse suunnittelemaan ja toteuttamaan pienen puutarhanurkkauksen. Toteutus yhdistettiin osaksi koulunkäyntiä. Tilaaja tahtoi selvityksen olemassa olevasta viheralan tiedosta lastensuojelussa ja kouluissa. Aineistoa lukiessa löysin paljon tietoa luonnon ja puutarhan vaikutuksista ihmisen hyvinvointiin. Green Care -aate, ja sen myötä ekopsykologia ja puutarhaterapia osoittautuivat yhdeksi tärkeimmiksi asioiksi opinnäytetyössäni. Selvennän myös tilaajani asiakkaiden, sijoitettujen lasten problematiikkaa. Tutkimusmenetelminäni ovat kaksi kyselyä, mutta itse projekti on osallistavaa tutkimusta. Opettajille ja avustajille annettiin tarkasteluluettelo, joihin he projektin aikana kiinnittäisivät huomiota nuorten toiminnassa. Tulosten tulkinnat ja johtopäätökset on analysoitu yhdessä ekspressiivisen taideterapeutin ja erityisluokanopettajan Anne Sipilän kanssa.

Sosiaalinen kanssakäyminen parani projektin aikana. Suurin osa nuorista koki oppineensa paljon viherrakentamisesta ja työn tekemisestä. Nuorten pitkäjänteisyys parani ja he oppivat etenemään suunnitelmallisesti. Aikuisien motivaatio ja esimerkki ohjauksessa todettiin tärkeäksi. Tarkkaan suunnitellut tunnit ja työtehtävät, sekä vaihteleva ja toiminnallinen tekeminen oli olennaista.

Avainsanat Viherympäristö, Green Care, puutarhaterapia, lastensuojelu, sosiaaliemionaaliset taidot

Sivut 27 s. + liitteet 8 s.

LEPAA
Landscape design
Landscaping and maintenance

Author Maija Sipilä **Year** 2014

Subject of Bachelor's thesis The influence of landscaping on the rehabilitation and welfare of children placed outside of home

ABSTRACT

The orderer of the thesis is Sipilän Varakoti Oy. It is a child welfare institute in Orimattila and has been invented in 1998. My interest to my own profession and to psychology made me to accept a proposition to connect children and landscaping. The planning of my thesis began in the beginning of 2012.

The orderer and I wanted to research what kind of influences natural landscape and working in there has on children's welfare, social skills and emotional development. We planned a project where children would themselves design and construct a small garden area. This execution was included part of their studies. The orderer also wanted a report of existing information about horticulture in child welfare and schools. I found a lot of information about the effects of nature and gardens on human welfare. Green Care and along it eco-psychology and garden therapy became the most important topics in my thesis. I also go through the custody children's problematics. As a research method I use two polls but the project in itself is participative research. The teachers and assistants were given a list of things they should pay attention in children's actions. These notes have been analyzed with expressive art therapist and special education teacher, Anne Sipilä.

Social actions of children improved during the project. Most of the children felt they had learned a lot about landscaping and working. They became more patience and they learned to proceed systematically. The motivation and example of adults was discovered important. Crucial was also carefully planned classes and tasks and various actions.

Keywords Green environment, Green Care

Pages 27 p. + appendices 8 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	SIPILÄN VARAKOTI OY:N ESITTELY	1
2.1	Pikku-Herkkumäki ja Herkkumäki	2
2.2	Jokihelmi	2
2.3	Perhekeskus Tarina	2
2.4	Koulu.....	2
3	LUDO™ - OPETUSMENETELMÄ JA SIOITUSLASTEN PROBLE- MATIIKASTA	3
3.1	Historiaa ja oppilaiden problematiikka	3
3.2	Tarkoitus ja tavoitteet.....	5
3.3	Arvot.....	5
3.4	Rakenne.....	6
4	VIHERYMPÄRISTÖN HOIDOLLISEN MERKITYKSEN HISTORIAA	8
5	GREEN CARE	9
6	PUUTARHATERAPIA	10
7	LAPSET, KOULU, LASTENSUOJELU.....	12
8	PROJEKTI.....	13
8.1	Herkkumäki.....	16
8.2	Jokihelmi	19
9	TULOKSET	21
10	POHDINTA.....	25
11	SANAT.....	26
	LÄHTEET	28
Liite 1	KYSELY: KOKEMUKSENI VIHERYMPÄRISTÖSSÄ	
Liite2	NUORTEN SUUNNITELMIA	
Liite 3	KYSELY: PUUTARHANURKKKAUKSEN RAKENTAMISEN JÄLKIPUUNTIA	
Liite 4	PUUTARHANURKKKAUKSEN RAKENTAMISEN JÄLKIPUUNTIA -YHTEENVETO	

1 JOHDANTO

Viherympäristön positiiviset vaikutukset on tiedetty jo kauan ja vuosisatojen aikana on kerääntynyt paljon kokemuseräistä tietoa. Kuitenkin vasta viime vuosikymmeninä on hankittu tieteellistä tutkimustietoa. Luonnon läheisyys on joillekin itsestään selvää, mutta suuri osa meistä asuu vilkkaassa ja ahtaassa kaupunkiympäristössä. Niissä ihminen ikään kuin pakotetaan tietotulvaan ja keskittymään moneen asiaan kerrallaan, mikä saa ihmiset väsyneiksi ja stressaantuneiksi. Tutkimusten mukaan hetki luonnossa, kasvillisuuden parissa, auttaa palauttamaan suorituskykyämme. Tämän vuoksi on kehitetty Green Care:n terapeuttisia hoitomuotoja, joista keskityn erityisesti puutarhaterapiaan.

Vanhemmillani on ollut lastensuojelulaitos 15 vuotta Orimattilassa, joten suurimman osan elämäni olen seurannut lastensuojelutyön arkea, lapsena leikkinyt ja aikuisena työskennellyt näiden lasten parissa. Aihe on minulle läheinen ja tästä syystä myös psykologia on minua aina kiinnostanut. Ammatinvalinnassani olen kuitenkin ajautunut eri alalle, viherrakentamisen ja ylläpidon, saralle. Vanhempani ehdottivat viheralan ja lastensuojelun yhdistämistä opinnäytetyössäni. Lämpenin ajatukselle ja yhdessä pohdimme, pystyykö viherala mahdollisesti vaikuttamaan positiivisesti näiden sosiaalisesti ja emotionaalisesti vaille jääneiden lasten kehitykseen ja hyvinvointiin, ja jos, niin miten. Lastensuojelulaitoksessa annettiin perusopetusta sinne sijoitetuille lapsille, sekä se toimi myös koko kunnan erityisluokkaopetuspaikkana erityisen haastaville koulunkäyntiongelmallisille oppilaille. Tämä mahdollisti projektin koulussa ja helpotti sen toteuttamista, kun kaikki olivat valmiiksi samassa paikassa. Seikkailu ja retkitoimintaan, sekä eläinavusteisiin työtapoihin lapset Sipilän Varakodin asumisyksiköissä olivat jo aiemmin vapaa-ajan toiminnassaan tottuneet.

Lastensuojelulasten problematiikkaan kuuluu turvattomuus, levottomuus ja keskittymisvaikeudet. Heidän sosiaaliset taitonsa ovat heikot ja koulunkäynnissä ja oppimisessa on vaikeuksia. Ajateltiin, että näille lapsille olisi mahdollisesti hyötyä yhteisöllisestä työskentelystä vihersuunnittelussa ja sen toteuttamisessa. Samalla he oppisivat käytännön taitoja ja yhteistyössä tarvittavia sosiaalisia taitoja. He mahdollisesti saisivat toteuttaa luovia kykyjään. Heidän itsetuntonsa mahdollisesti vahvistuisi työskentelyssä onnistumisesta ja siitä saatavasta palautteesta, sekä mielihyvästä. Pohdittiin, miten Sipilän Varakodin yksiköiden ja koulun luonnollinen ja rauhallinen ympäristö helpottaisi ohjaajia ja opettajia työssään, sekä mihin lapset pystyvät jos joutuvat työskentelemään asuinympäristönsä hyväksi.

2 SIPILÄN VARAKOTI OY:N ESITTELY

Sipilän Varakoti Oy on perustettu 1998 Kyösti Sipilän toimesta. Yritys on laajentanut toimintaansa ja suurimmillaan siihen kuului yhteensä kuusi eri tavoin erikoistunutta yksikköä. Varakoti on kehittynyt ja mukautunut ajan ja toimintaympäristön muutosten mukana. Vuosien varrella se kehitti kouluaan, ja erikoistui nuorten koulunkäyntiin. Tällä hetkellä koulua ei ole ja

yksiköistä vain on yksi tällä hetkellä käytössä. (Sipilä, K. Haastattelu. 24.3.2014; Sipilän Varakoti 2013)

2.1 Pikku-Herkkumäki ja Herkkumäki

Lastensuojelun erityisyksiköiden henkilökunnalla on perhetyön, opetuksen, hoidollisen ja kasvatuksellisen työskentelyn erityisosaamista. He arvioivat ja hoitavat haastavasti oireilevia ja käyttäytyviä lapsia. Ohjaajien erityisosaamista täydentävät ekspressiivinen taideterapeutti ja tarvittaessa psykologi. Ekspressiivisyys ja toiminnallisuus toteutuvat elämys- ja seikkailukasvatuksellisessa, ympärivuotisessa ohjelmassa, jossa lapset pääsevät kokeilemaan terveesti rajojaan ja sosiaalisia taitojaan aikuisten ohjauksessa retki- ja leiriolosuhteissa. Perheen osallisuuden tukemiseksi yksiköissä työskentelee omahoitajan 'oikeana kätenä' perhetyöntekijä. Sijoituksen jälkeen lapset voivat palata kotiinsa tai itsenäiseen asumiseen. (Sipilä, A. Haastattelu 24.3.2014; Sipilän Varakoti 2013)

2.2 Jokihelmi

Jokihelmen Pienryhmäkoti on kolmetoistapaikkainen lastensuojelulaitoksen luvilla toimiva yksikkö. Sinne sijoitetut lapset ovat 13–18-vuotiaita, joilla on käytöshäiriöitä ja sopeutumattomuutta arjen toimintoihin, kuten motivoitumisessa säätöihin ja koulunkäyntiin. Työskentely yksikössä on kuntouttavaa, arjen toimintamalleihin sitouttavaa, jäseneltyä ja osittain ennalta ehkäisevää. Työskentely tähtää itsenäisen elämän taitojen kehittämiseen ja opiskelun sujumiseen perusopetuksen sekä ammattiopintoihin liittyen. Yrityksen erityishenkilöstö on käytettävissä tarvittaessa myös Jokihelmen yksikössä lasten hyödyksi. (Sipilä, A. Haastattelu 24.3.2014)

2.3 Perhekeskus Tarina

Perhetyön tavoitteena on perheen pitäminen yhdessä ja mahdollisen lasten huostaanoton ehkäiseminen perhettä ja sen toimintaa tukemalla. Perheiden kanssa työskentelevät perheohjaajat ja perhe- sekä taideterapeutti. Perheiden arvioinnissa käytetään Suomen Mielenterveysseuran perhearviointimallia, josta saa aina kirjallisen palautteen. Arvioinnin (n. 3kk) jälkeen perheet usein jäävät kuntoutukseen, jolloin on mahdollisuus opetella ja kehittää arvioinnin aikana esiin tulleita puutteita ja jatkaa tuettuna tai itsenäisesti perheenä omassa kodissaan. Perhetyöskentelyssä hyödynnetään perheterapeuttisia tapaamisia ja voidaan käyttää videointimenetelmää. Myös eläinavusteinen työtapo on mahdollinen. Jaksojen pituus määräytyy perheen kokonaistilanteen mukaan. Työskentely suunnitellaan yhdessä perheen verkoston kanssa. (Sipilä, A. Haastattelu 24.3.2014)

2.4 Koulu

Opetuksen järjestäjä on Orimattilan kaupunki. Koulunkäyntiä tuetaan kunkin lapsen tarpeiden mukaan. Koulunkäyntivaikeudet tutkitaan Suo-

men Psykologisen Instituutin haastatteluaineistoa käyttäen, jolloin voidaan välittömästi puuttua akuutteihin asioihin oppimisessa. Päämääränä on pysyä ikätasoisissa tavoitteissa ja estää viiveet, jotka helposti aiheuttavat syrjäytymistä ikäryhmästä ja myöhemminkin haittaavat sijoittumista jatko-opintoihin ja työelämään (Sipilä, A. Haastattelu 24.3.2014; Sipilän Varakoti 2013)

3 LUDO™ - OPETUSMENETELMÄ JA SIJOITUSLASTEN PROBLEMATIIKASTA

3.1 Historiaa ja oppilaiden problematiikka

LuDO™ tulee sanoista luovuus, dialogisuus ja osallisuus. LuDO™ -menetelmä on syntynyt useiden vuosien aikana Sipilän Varakodin lastensuojelulaitoksessa kerättyjen kokemusten ja huomioiden perusteella koulun henkilökunnan toimesta. Sipilän Varakodissa on opetettu sinne sijoitettuja lapsia koko yrityksen toiminnan ajan vuodesta 1998 lähtien. Vuosien kuluessa lastensuojelullinen toiminta on määrittynyt kouluongelmaisten lasten auttamiseen. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014)

Sijoitetulta lapsilla on kirjava kouluhistoria: koulun vaihtoja, runsaasti poissaoloja, käytöshäiriöitä ja neurologisia ongelmia. Ylivilkkäus ja levottomuus aiheuttavat keskittymiskyvyttömyyttä opiskelussa. Opiskelu on pyrittävä tekemään lyhytjaksoiseksi ja helposti arkielämään siirrettäväksi, jotta lapsi jaksaisi omaksua jotain. Oppimisen yhteydessä halutaan kehittää pitkäjänteisyyttä, että lapsi pystyisi paremmin havainnoimaan ja käsittämään kokonaisuuksia ja niiden vaikutusta yksityiskohtiin. Lasten levottomuus usein johtuu kasvatuksen ja vanhemmuuden puutteista lapsuuden aikana. Perheillä, joista lapset tulevat on usein puute johdonmukaisen kasvatuksen periaatteista, jolloin asioiden ennakoitavuus puuttuu ja lapsen odotukset eivät täyty ja luottamus asioihin horjuu. Lapset eivät useinkaan näe yhteyttä oppimisen ja oman yrittämisen vaikutuksesta lopputulokseen. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014)

Oppilaat eivät näe prosessin vaikutusta omaan kasvamiseensa, heille tärkeää olisi välitön lopputuloksen näkeminen ja sen arvioiminen. Itse oppimisprosessi on heille näkymätön ja arvoton. Ymmärtämättömyys prosessin vaikutuksesta omaan kasvamiseen ja kehittymiseen aiheuttaa oppilaan näköalattomuutta ja toivottomuutta tulevaisuuden suhteen. He eivät näe tulevaisuudessaan tarpeeksi tavoiteltavaa ja siksi syrjäytymisen uhka kasvaa. He vetäytyvät osaamattomuuteen ja turhautuneisuuteen. Oma panos teoriaopintoihin vähenee. Oppilaat pakenevat tilanteisiin, mistä saa välitöntä huomiota, joko negatiivista tai positiivista, sillä kumpikin kelpaa. Siitä seuraa käyttäytymisen problematiikkaa ja helposti koko elämän aikaista negatiivista kierrettä, jonka on myös todettu periytyvän sukupolvelta toiselle. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014)

Syyt mainittuihin pulmiin ovat moninaiset, eivätkä johdu useinkaan lapsesta itsestään, vaan ympäristön kyvyttömyydestä hoitaa heidän asioitaan

riittävästi ja riittävän monitahoisesti tukien. Alusta saakka huomattiin, että lapsi, joka ei kykene sitoutumaan opetukseen eikä koulunkäyntiin, vaatii ympärivuorokautisen huomion. Hänen tarpeensa ulottuvat sekä varsinaiseen kouluaikaan, että vapaa-aikaan. Hänen problematiikkansa on karitettava moniammatillisesti ja sen mukaan laadittava tavoitteet siten, että lapsi on mukana siinä kykyjensä ja kehitystasonsa mukaan. Tämä edellyttää aikuisten vahvaa sitoutumista ja huolehtimista erityislapsesta ja luopumista siitä, että asetetaan kaikki oppilaat samanlaisen opettamisen ja vaatimusten muottiin. Uusi ja vastustusta herättävä asia on myös se, että opettajien ohella tarvitaan paljon muuta ammatillista osaamista kouluissa. Kun opetetaan, on huomioitava oppilaan koko elämäntilanne. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014; Sipilä 2012, 86)

Varsin pian huomattiin myös, että oppilas kyetään velvoittamaan ja lähes pakottamaan koulun käyntiin ja päättötodistuksen saamiseen lastensuojelulaitoksen 24h:n huolehtimisella. Päättötodistuksen jälkeiset vaikutukset eivät kuitenkaan ilahduttaneet. Oppilaat jäivät yhteisvalinnassa onnistumisesta huolimatta pois jatko-opinnoista, eivätkä heidän mielipiteensä koulusta olleet juurikaan muuttuneet. Parin vuoden kuluttua kotiutumisesta jotkut saattoivat olla sitä mieltä, että oli hyvä, kun pakotettiin, tulihan ainakin päättötodistus saatua. On myös totta, että kotiutumisen jälkeinen tuki monestakin kunnasta puuttuu ja kotiuttamisella on turhan kiire kuntien taloudellisesta tilanteesta johtuen vaikka lapsen kuntoutuminen olisi kesken. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014)

Oppilaiden problematiikka on muuttunut kovasti toiminnan aikana. Käytännön häiriöt ovat tulleet julkeammaksi ja kielenkäyttö röyhkeäksi. Empaattiset kyvyt vertaisryhmää kohtaan puuttuvat ja kunnioitus aikuisia kohtaan on tyystin kadonnut. On arkipäivää haistatella, eikä siinä ole mitään anteeksipyydettävää. Oman kunnioituksen puute näyttäytyy tyttöjen raskaaksi tulemisella ja pojat ovat usein jo rikoskierteessä lastensuojelulaitokseen tullessaan. Runsas alkoholin käyttö on tavallista, samoin kuin muiden päihteiden kokeilu kuuluu nuorten arkipäivään. Vanhemmat ovat voimattomia, etenkin kun heidän osallisuuttaan ja taitoaan kyseenalaistetaan ja heidän velvollisuutensa lastaan kohtaan ovat siirtymässä yhteiskunnan huoleksi. On merkityksellistä saada vanhemmat mukaan lapsen kuntoutumiseen. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014)

Sosiaalitoimien käytännöt ovat muuttuneet kuntien kehittämishankkeiden myötä. Raha ohjaa sijoituksia ja sijoittamatta jättämistä. Palvelujen kilpailuttamisen myötä myös palvelun tarjoajan on mietittävä, mitä lapselle voi tarjota tarpeesta huolimatta. Se, että lapsen tunteva sosiaalityöntekijä on eri kuin sijoittajayksikkö poistaa sijoitusprosessista sitä henkilökohtaisuutta ja yksilöllisyyttä, joka aikaisemmin mahdollisti joustavammin lapsen vaikkapa vain lyhytaikaisesti ja pikaisesti tarkoitetun tuen. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014)

3.2 Tarkoitus ja tavoitteet

LuDO™ -opetusmenetelmällä on ollut tarkoitus saada oppilaat motivoitumaan opiskelunsa jokaisena päivänä. Heidän asennettaan halutaan muokata koulumyönteiseksi monien pettymysten jälkeen. Opetuksen tehtävä ei siis ole vain jakaa tietoja ja saavuttaa numeroita, vaan opettaa oppilaan oman näkemyksen mukaan häntä hyödyttäviä asioita. Oppilas on saatava näkemään tilanteensa ja siinä olevat pulmat olemassa olevina ja mahdollisesti jopa positiivisina, jotta niitä voidaan korjata. Koettiin, että on turhaa tarjota heille opetusta, jos se on samanlaista kuin aikaisemmin, eivätkä oman koulun monet ja tehokkaat tukimuodot ole kyenneet heitä auttamaan. Koulu on kuitenkin paikka, josta kaikki lapset on helppo tavoittaa toisin kuin vapaa-aikana. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014)

Suomessa Pisa-tulokset ovat huippua, mutta koulumotivaatio tutkitusti alhainen. Niinpä Sipilän Varakoti lähtee liikkeelle siitä, mitä motivaation eteen on tehtävissä. Toiminnan ja elämyksellisyyden puute aiheuttaa monilla lapsilla aktiviteetin lamaantumisen. He eivät ole tietoisia, miltä tuntuu, mitä koetaan tai saadaan aikaan, kun innostutaan. Miltä tuntuu kokea itsensä voittaminen asiassa, jota ei ole kokeillut ja joka pelottaa. Miltä tuntuu, kun toiset arvostavat ehkä itsestä vähäpätöiseltä tuntuva tuotosta, tai miltä tuntuu olla tekemässä, näkemässä tai kokemassa yhteistä tuotosta. Yksi tavoite oli myös vähentää käytöshäiriöitä ja koulukiusaamista, joka on kova haaste paikassa, missä kaikki ovat joko kiusaajia tai kiusattuja monella eri elämän tasolla. Aloitettiin syvemältä kuin jokapäiväisen selkkausten selvittämisellä. Se tarkoitti sitä, että oppilas perehtyy ensin omaan minuuteensa, sen vahvuuksiin ja heikkouksiin ja siitä laajennetaan elämänpiiriä vähitellen koskemaan muitakin ympäristössä olevia. Omien tehtävien pitämiseksi haasteellisena opitaan arvostamaan myös muiden tekemää. Opetetaan eheyttämällä suurempia toisiinsa liittyviä kokonaisuuksia, jolloin asioiden suurusluokka ja merkitys kasvavat. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014)

3.3 Arvot

Lastensuojelulaitoksen moniammatillisuus, kolmivuorotyö ja useat kasvatustenetelmät tekevät työn hallinnan ja kokonaisvaltaisuuden vaikeaksi. Tyypillistä lastensuojelutyölle lastensuojelulaitoksessa on, että henkilökunta yhteisesti luo arvot, toimintamallit ja työtavat, jotta taattaisiin lapsille heidän tarvitsemansa tuki ja aikuisen ohjaus ja aika. Varakodin koulu-toiminnassa luotiin seuraavat arvot LuDO™-menetelmään.

- Usko ihmisiin
- Turvallisuus
- Dialogisuus
- Osallisuus
- Luovuus
- Voimaantuminen

Arvot on luotu miettien oppilaiden erityispiirteitä ja problematiikkaa. Ne etenevät siten, että seuraava taso voidaan saavuttaa edellisen arvon har-

jaannuttamisen jälkeen siten, että on mahdollista siirtyä tasolta toiselle luontevasti. Ei voi tehdä eheyttäviä opetustehtäviä, ellei usko niihin, joiden kanssa työskentelee ja joiden kanssa tavoitteet on laadittu saavutettaviksi. Ei voi työskennellä, jos turvallisuusnäkökulmat ovat huomioimatta. Turvallisuus ei ole vain ympäristön ja materiaalien turvallisuutta vaan se on myös henkinen näkökulma. Ei voi uskaltaa ilmaista itseään, jos on pelättyä joutua naurun tai pilkan kohteeksi. On uskallettava käydä vuoropuhelua ja siten olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa voidakseen yhteiskunnassa toimia tasavertaisesti toisten kanssa. On uskallettava osallistua ja ilmaista mielipiteitään niin hyvässä kuin pahassa. Ilmapiirin on oltava kannustava, rohkaiseva, huomioiva ja anteeksiantava, ymmärtävä, terapeutinen. Sallimalla luovuus opettamisessa ja oppimisessa saavutetaan voimaantumista, jota eheytyemisessä tarvitaan. Eheytymistä vaaditaan, jotta elämänhallinta saadaan kuntoon ja lapsi tekemään tulevaisuuden suunnitelmia ja itselleen oikeita valintoja. Pyritään vaikuttamaan siihen, että koulumieliäinen muistikuva säilyy vielä jatko-opinnoissakin. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014; Sipilä 2012, 138-42)

Nykyinen erityisopetuksen tukijärjestelmä on vaikea toteuttaa kaikkine lausuntoineen ja oppilaitosten kirjavine käytäntöineen lastensuojelulaitoksessa, jossa oppilaat joskus vain käväisevät ja viipyvät hyvin eripituisia aikoja. LuDOTM -menetelmässä oppilaalle tarkoitettu tuki on osa luonnollista opetusta. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014)

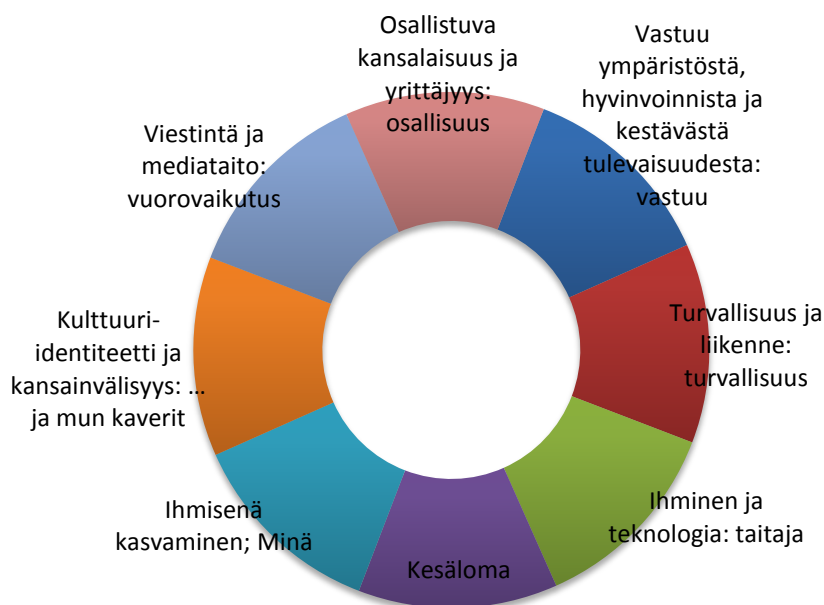
3.4 Rakenne

LuDOTM -menetelmä on kehitetty opetussuunnitelman perusteisiin sopivaksi siksi, että sillä haettiin perusopetuksen järjestämislupaa 2011. Se ei ole ristiriidassa opetussuunnitelman perusteiden kanssa ja sitä voidaan käyttää koulussa muun muassa erityisopetuksessa. Haasteisiin kuuluvat erikokoisten ryhmien opetus ja moniammatillisen henkilöstön läsnäolo opetustilanteissa. Se vaatii aluksi paljon huolellista suunnittelua ja siihen panostettua aikaa. Se vaatii myös avoimuutta terapeuttisille asioille ja ehdotonta vilkasta vuorovaikutusta ja osallisuutta koko koulussa sen kaikilla tasoilla. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014)

Opetussuunnitelman perusteista löytyvät aihealueet. Niiden sisältö on toteutettu opetettavissa oppiaineista, mutta niihin ei kiinnitetä erityistä huomiota siten, että niitä ajateltaisiin lapsen tai perheen näkökulmasta käsin. Tästä syystä Sipilän varakoti otti käyttöön vuosikellon, jonka sektoreihin he ovat asettaneet aihealueet hyvin näkyväksi osaksi. Irrottamalla ne opetussuunnitelman tekstistä, niitä oli helpompi tarkastella ja painottaa niiden kuulumista osaksi opetusta. Lapset tulevat mitä erilaisimmista lähtökohdista, joten on syytä varmistaa, ovatko he tai heidän läheisensä tutustuneet itseensä, toisiinsa ja juuriinsa tunteakseen kuuluvansa johonkin. Ymmärtääkö oppilas, mitä muun muassa ihmisenä kasvaminen tarkoittaa juuri hänen tapauksessaan? (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014)

Aihealueet integroitiin myös siten toisiinsa, että lähdettiin itsestä ja siirryttiin kavereihin ja ympäristöön. Siitä päästiin vuorovaikutukseen ja niihin

LuDO™:n rakenne



Kuvio 1. Aihealueiden jakautuminen lukuvuoden kierto

asioihin, jotka edellisten kautta ovat mahdollisia. Seuraavaksi korostettiin vastuuta ja ymmärtämystä turvallisuuden, kestävä kehityksen ja teknologian asioista. Aihealueet käännettiin vielä oppilaiden kielelle paremmin ymmärrettäväksi ja heille läheisemmiksi ja paremmin lähestyttäväksi. Aihealueet jaksotettiin lukuvuoden ajalle noin viiden viikon jaksoihin (kuva 1). Jaksot rakennettiin siten, että neljä viikkoa opiskellaan sekä teoria-aineita, että toiminnallisia tapoja ja viides viikko on koeviikko ja sen iltapäivät integroidaan asumisyksikön toimintaan, jolloin iltapäivä on kokemuksellista oppimista arkielämää varten aihealueen puitteissa. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014; Sipilä 2012, 123-125)

Yleisessä koulussa se voi olla sidosryhmien järjestämää toimintaa vuoropäivinä aihealueiden teemoissa. Näin oppilaat ovat saavutettavissa varmasti ja paremmin kuin vapaa-ajalla. Verkostoon voivat kuulua kuraattori, perhetyö, nuorisotoimi, seurakunta, poliisi, päihdetyö jne. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014; Sipilä 2012, 121)

Jotta kaikki aineet saatiin mahtumaan lukujärjestykseen perusopetuksen perusteiden määrittelemällä tavalla, laadittiin työjärjestys siten, että aamupäivät opetetaan teoria-aineita ja iltapäivät ovat toiminnallista pajatyöskentelyä, johon on kussakin jaksossa valittu keskusaine, jonka ympärille toiminnallinen ja taito- ja taideaineet sisältävä pajatyöskentely eheytetään. (Sipilä, A. Haastattelu 12.4.2014)

4 VIHERYMPÄRISTÖN HOIDOLLISEN MERKITYKSEN HISTORIAA

Puutarhaviiljely on saapunut kirkonmiesten ja ulkomaisten kauppiaiden kautta Suomeen säätyläisten pariin. 1700 – luvulla puutarha-alan tietämystä levitettiin myös kansalaisille. (Rappe, Linden & Koivunen 2010, 12-13)

Varsinkin kaupungistumisen aikaan puistoja ja puutarhoja rakennettiin luonnon korvikkeeksi, sillä luonnon uskottiin tervehdyttävän, antavan elämänhalua ja kohottavan mieltä. Luonnon ja puutarhan hyöty hoidon ja kuntouttamisen hyväksi on huomattu jo 1800 – luvun alkupuolella mielisairaala käytössä. Mielisairaaloissa ruvettiin rakentamaan puutarhaa ja pihaa yhdessä potilaiden kanssa ja myöhemmin potilaat osallistettiin jopa maatalous ja kasvihuonetöihin, sillä työskentelyn katsottiin vahvistavan potilaiden terveitä ja hyviä puolia. Psykelääkkeiden kehittyessä ja oma-varaistalouden muuttuessa ostotaloudeksi 1900 – luvun puolivälissä, mielisairaaloissa alettiin luopua maataloista. Puutarhatoimintaa vähennettiin öljykriisin aikaan. Puistot ovat kuitenkin säilyneet joissakin sairaaloissa ja viime vuosina on ruvettu uudestaan käyttämään niitä terapeuttisesti hyödyksi. (Rappe ym. 2010, 12-14)

Yhdysvalloissa sairaalojen puistoja ja puutarhoja on alettu käyttää kuntoutuksen apuna 1900 – luvun alussa ja 30 – luvulla se on ollut jo osa toimintaterapiaa. Toisen maailmansodan jälkeen puutarhaterapialla on ollut suuri osa veteraanien hoidossa ja kuntoutuksessa, ja ensimmäiset kirjat aiheesta ovat syntyneet tänä aikana. Suomessa puutarhoja ja puistoja ei ole tarkoituksenomaisesti sisällytetty hoitoon, mutta ympäristön kauneus ja rauhallisuus on ymmärretty kauan. Sairauksien uskottiin tarttuvan tunkkaisessa ilmassa ja raikas ulkoilma oli parannuskeino mm. tuberkuloosiin ja keuhkotautiin. Nykyään sairaalat nähdään lähinnä potilaiden lyhytaikaisina hoitopaikkoina ja ympäristö on suunniteltu lähinnä vain mahdollisimman esteettömäksi niin potilaille kuin ajoneuvoille, vaikka tiedetään että jo luonnollinen ikkunanäkymä nopeuttaa tervehtymistä. (Rappe ym. 2010. 14-15)

Kouluissa 1800 – luvulla käytännölliset aineet olivat opetusohjelman perusta. Silti puutarhaopetus jäi vähäiseksi. Vasta 1900 – luvun alussa puutarhaopetus alettiin ottaa mukaan opetukseen, sillä koulupuutarhojen nähtiin kasvattavan elämää varten. Puutarhanhoidon tarkoitus oli, että lapset oppivat vastuuntuntoa ja yritteliäisyyttä, kehittävän tunne-elämää, kauneudentajua, tiedonjanoa. Aineen katsottiin myös tukevan muita aineita piirustuksesta laskentoon. Vähitellen 50-luvun jälkeen puutarhaopetus katosi opettajainkoulutuksen siirtyessä yliopistopohjaisiin korkeakouluihin, kaupungistumisen ja opettajien kesäaikaisten velvollisuuksien poistumisen myötä. (Rappe ym. 2010. 16-17)

5 GREEN CARE

“MTT:ssa Green Care määritellään toiminnaksi, jossa luontoa käytetään tavoitteellisesti ihmisten hyvinvoinnin ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi.” (MTT 2014)

Green Care –käsite on peräisin Alankomaista 1970-luvulta, jolloin alettiin puhua care farm –maatiloista, jotka hyödynsivät ympäristöään sosiaalipalvelualalla. 2005 perustettiin Community of Practise – Farming for Health ja he aloittivat hankkeen nimeltä COST 866 –Green Care in Agriculture, jonka yhtenä tarkoituksena oli määritellä mitä Green Care on sosiaali-, terveys- ja kasvatusalalla. Hankkeen tuloksena Green Care määriteltiin sisältävän monia interventioita, muun muassa hoivamaatalouden, eläinavusteisen terapian ja puutarhaterapian. Yhteistä näille on luonnon ja luontoympäristön käyttö aktiivisesti, jolloin passiivinen luontokokemus on toissijaista. Käytetään hyväksi luonnon elvyttävyyttä, toiminnallisuutta ja yhteisöllisyyttä hyvinvointi vaikutusten saavuttamiseksi. Tavoitteena on parantaa ja edistää terveyttä ja hyvinvointia luontoavusteisilla menetelmillä, kuten ratsastusterapialla, tunnetaitokasvatuksella, ekoterapialla ja terapeutisella puutarhanhoidolla (kuva 1). (Soini, Ilmarinen, Yli-Viikari & Kirveenummi 2011, 1-4)

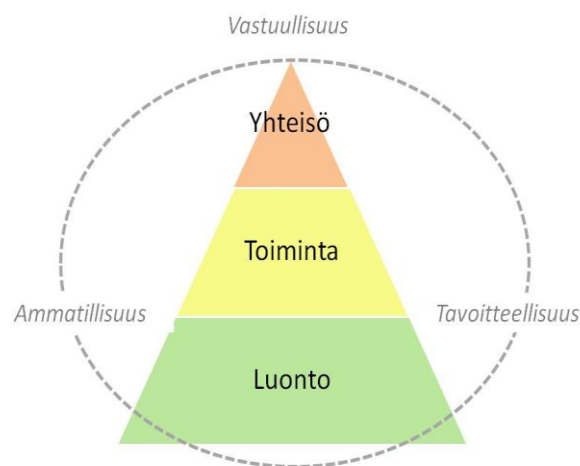


Kuvio 2. ”Green care -palvelu voidaan ymmärtää hoiva-, hoito- tai kasvatuspalveluna, jossa hyödynnetään luontoavusteisia menetelmiä eri toimialoihin yhdistettynä erilaisille asiakasryhmille, erilaisin tavoitetasoin, erityyppisissä ympäristöissä ja eri tavoin organisoituna. Kuviossa on mainittu vain muutamia esimerkkejä eri aihealueista. Kuvion tarkoitus on säilyttää green care -toiminnan määrittely avoimena ja mahdollisuus koostaa erityyppisiä green care -palveluja.” (Soini ym. 2011, 3)

Green Care perustuu pitkälti ekopsykologiaan. Ekopsykologia on psykologinen suuntaus, joka uskoo, että tämän hetkiset ihmisen hyvinvoinnin kriisit ja ongelmat johtuvat ihmisen erkaantumisesta luonnosta. Monet psyykkiset ja jopa fyysiset ongelmat voisivat korjaantuvat kun yhteys luontoon palautetaan. Ekopsykologian mukaan myös ympäristöongelmat johtuvat pitkälti samasta syystä. Tapamme kohdella maapalloa kertoo psyykemme kunnosta, sillä ihmisen hyvinvointi ja planeettamme vointi

ovat yhteydessä toisiinsa. Luonto on meille välttämätön ja me olemme osa sitä. (Salonen 2005, 22-26; Tuomela 2012)

Green caren arvoihin kuuluu asiakkaan kunnioitus, luonnon vastuullinen ja tavoitteellinen käyttö henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lähteenä, eläinten kunnioitus, hyvinvointi, mahdollisuus lajinmukaiseen käyttäytymiseen, ja luonnon kestävä käyttö, sekä toimialojen yleisten pelisääntöjen, normien ja vaatimusten noudattaminen. Kuva 2. selventää Green Care -ydinajatuksen. (Maaseutupolitiikka, n.d.)



Kuvio 3. Green Care:n perustana on luonto jonka päälle rakentuvat toiminta ja yhteisö. Toiminnan täytyy olla ammattimaista, tavoitteellista ja vastuullista. (Soini ym. 2011, 5)

Elvyttävä ympäristö vaikuttaa erityisesti stressiin ja tarkkaavaisuuteen. Kasvit myös nostavat kipukynnystä. Elvyttävän ympäristön tulee olla muun muassa selkeä ja monimuotoinen, ei uhkaava, mielenkiintoinen sisältäen huomiota kiinnostavia piirteitä, salaperäinen, yksilölle merkityksellinen, vastaa kokijan aikomuksia ja valmiuksia, sekä antaa mahdollisuuden yksinoloon, toisten tarkkailuun tai yhdessäoloon. Ennen kaikkea sen tulee herättää myönteisiä kokemuksia ja vaikuttaa positiivisesti tunteisiin. Näillä on merkitystä varsinkin laitospäristössä. (Rappe ym. 2010 24-25, 32, 34)

6 PUUTARHATERAPIA

”Puutarhaterapia on ihmisen ja kasvien tavoitteellista vuorovaikutusta, jolla pyritään joko parantamaan tai kuntouttamaan toimintakykyä., ennaltaehkäisemään toimintakyvyn heikkenemistä tai edistämään hyvinvointia.” The American Horticultural Therapy Association määrittelee puutarhaterapian olevan ammattimaisesti johdettuja terapia- ja kuntoutusohjelmia, jotka käyttävät kasveja, luontoa ja puutarhanhoitoa. Puutarhaterapialla voidaan myös tarkoittaa kaikkea elvyttävää ja terapeuttista toimintaa esimerkiksi luonnossa tai puistossa. Kalervo Nikkilän mukaan, keskeistä on kasvien ja ihmisen vuorovaikutus ja sen etsintä, siten että se koetaan hy-

vänä, rauhoittavana ja mieltä hoitavana. (Rappe ym. 2010, 47; Nikkilä 2003, 5-6)

Puutarhaterapia voidaan määritellä monin tavoin. Kaikille yhteinen käsite on kuitenkin, että puutarhaterapia on toimintaa, jossa ihmisen hyvinvointia parannetaan kasvien kanssa työskentelyllä. Jo pelkkä puutarhanhoito koetaan rauhoittavana, mukavana ja arjesta irrottavana toimintana. Puutarhan kauneus ja muita aisteja hivelevät kokemukset koetaan positiivisina. Kaiken päälle puutarhasta saadaan hyödykkeitä keittiöön ja maljakkoon. Puutarhaterapia taas lisää puutarhanhoitoon ajatusmaailman. Se on työtä potilaan mielen ja psyyken kanssa. Tärkeätä on myös tämä moninainen vuorovaikutus potilaan, hoitajan ja kasvien välillä. Hoitajan tarkoitus on opastaa potilasta avaamaan kanava kasveihin, minkä seurauksena tapahtuu parantumista. (Rappe ym. 2010, 46; Nikkilä 2003, 28-29)

Puutarhaterapia vaikuttaa useisiin ihmisen toimintakyvyn alueisiin:

- fyysisesti:
 - o koordinaatio, tasapaino,
 - o lihaskunto, kestävyys,
 - o motoriikka),
- sosiaalisesti
 - o ryhmätyöskentelytaidot, luottamus toisiin, kommunikaatio-
taidot
 - o Kokemusten jakaminen, tuotteiden antaminen ja saaminen
 - o Yhteisöllisyys
- psyykkisesti
 - o Itsetunto, itsekunnioitus,
 - o hyödyllisyys, tarpeellisuus, tuottavuus,
 - o hoivaaminen, vastuu, jännittyneisyyden, pelkojen ja aggressioiden väheneminen,
 - o kognitiiviset taidot: oppiminen, ongelmanratkaisu ja päätöksenteko keskittymiskyky, pitkäjännitteisyys, suunnitelmallisuus, käsitteiden ja asiayhteyksien hahmottaminen, kielelliset taidot, muisti, orientaatio aikaan ja paikkaan,
 - o itsenäisyys, omatoimisuus, rohkeus
 - o luovuus, yksilöllisyys, persoonallisuuden vahvistaminen
 - o elämykset: ilo, suru, pettymykset, estetiikka, jännitys, uteliaisuus, kiintymys (Rappe ym. 2010, 49-50)

Tarkoitus on saada potilas tiedostamaan psyykkiset voimavaransa ja hyödyntämään niitä paremmin omassa elämässään. Potilaassa tarkastellaan hänen pitkäjänteisyyttään, kypsyneisyyttään, rajallisuuden rajoja, sekä suhtautumista onnistumisiin ja epäonnistumisiin. Vaikutuksia syntyy jo passiivisesta kasvien ja luonnon läheisyydessä olemisena ja viherympäristön tarkasteluna. Monipuolinen osallistuminen elävien kasvien hoitoon on kuitenkin hyödyllisempää ja vaikuttaa laajemmin hyvinvointiin. Puutarhaterapia toimii loistavasti myös ehkäisevänä keinona terveisiin ihmisiin. (Rappe ym. 2010, 46-47; Nikkilä 2003, 6)

Parhaimmillaan puutarhaterapia on, kun puutarhassa toimitaan aktiivisesti eläviä kasveja hoitamalla. Silloin sen vaikutukset ovat monipuoliset ja kokonaisvaltaisemmat, mutta pelkällä passiivisella tarkkailullakin on vaikutuksensa psyykkiseen toimintakykyyn. Puutarhaterapiaa voidaan toteuttaa yksilöterapihana tai ryhmäterapihana, mutta myös tällöin tulee jokaisella olla yksilöllinen hoitosuunnitelma. Terapia on toteutettavissa jo pienimuotoisella taimenkasvatuksella ikkunalaudalla tai kukkakimpun sitomisella. (Rappe ym. 2010, 47-58)

7 LAPSET, KOULU, LASTENSUOJELU

Viherympäristö vaikuttaa tunteisiin. Laitosympäristössä sillä on tärkeä merkitys. Siellä tunnetaan usein pelkoa, surua, ahdistusta, vihaa ja yksinäisyyttä, jotka eivät edistä elpymistä ja voimaantumista. Lapset pitävät paikoista, joissa voivat leikkiä. Tällöin puutarhanhoito voidaan muodostaa hauskaksi puuhaksi, jonka aikana opitaan myös ympäristökasvatusta. Puutarhaterapiassa opitaan keskittymään, voidaan purkaa ylimääräistä energiaa, lapset pääsevät kokeilemaan erilaisia asioita ja taitoja, kehitetään sosiaalisia taitoja ja kokemaan onnistumisia ja epäonnistumisia. Puutarhaterapian vaikutukset ovat hyvin samanlaiset iästä riippumatta. Toteutuksessa täytyy vain ottaa huomioon lasten lyhytjänteisyys, jolloin tehtävien tulisi olla yksinkertaisia ja lyhyitä huomioiden lapsen ikä ja kunto. (Rappe ym. 2010, 34, 81-86)

Myönteinen suhtautuminen kasveihin opitaan jo lapsena, jolloin luontoa arvostetaan enemmän. Siksi kouluympäristöön liitetty puutarhaopetus on pyritty herättämään uudelleen joissakin opetuksissa. Kasvien hoitamista käytetään osana ympäristökasvatusta, jolloin lapset oppivat huolehtimaan ympäristöstä ja kantamaan vastuuta. Ympäristökasvatusta voidaan ”kätkeä” opetussuunnitelmaan, sillä se liittyy helposti kaikkiin kouluaineisiin. Ympäristö onkin jo yksi neljästä kuvataiteen opetusaiheista. (Rappe ym. 2010, 90)

Kalervo Nikkilä on antanut kirjassaan Puutarhaterapiaopas esimerkkimallin, miten ympäristökasvatusta ja puutarhahoitoa voitaisiin liittää alasteikäisille. Ensimmäisellä luokalla lapset idättävät siemenestä taimen, josta kasvaa hyvällä hoidolla kukkiva kasvi ja lopulta raakile ja hedelmä. Toisella luokalla käytäisiin jo läpi yksinkertaisia hoitotöitä esimerkiksi nurmen ja kukkien kasvatukseen liittyen. Kolmannella luokalla koitetaan hedelmien ja vihannesten kasvatusta jolloin täytyy myös oppia hieman maaperän ominaisuuksista. Neljännellä luokalla tulee lisää puutarhatietoa, hyönteisistä ja tuholaisista, sekä syvennetään tietoja vihanneksien kasvatuksesta ja maaperäopista, sekä nurmikonhoidosta. Viidennellä siirrytään jo esteettiseen ja eettiseen kasvatukseen, pyritään kunnioittamaan luonnon ainutkertaisuutta. Viidennellä voidaan jo aloittaa vesi- ja kasviaatomiaa ja -fysiologiaa, lannoitusta ja puidenhoitoa. Lisäksi korostetaan yksilöllisyyttä ja valinnan vapautta. (Nikkilä, 2003, 23)

Lastensuojeluun yhdistetty Green Care ei ole aivan outo toimintamalli. Monet lastenkodit ja -suojelulaitokset sijoittuvat maaseudulle ja luontoympäristöön, joissa käytetään suunnitellusti hyväksi esimerkiksi luonto- ja maatilatoimintaa, tai eläinavusteista terapiaa. Muun muassa Forssassa sijaitseva Tukikoti Tasapainolla on käytössä erilaisia luontopainotteisia malleja. Monet paikat tarjoavat Green Care palveluita lastensuojelukäyttöön: mm

- Toiskan perhekoti ja talli. Lastensuojelun palveluita maatilaympäristössä.
- Ilkka Mäkelä. Seikkailukasvatus luonnossa. Outward Bound Finland. Green Care -päivät 2011.
- Koivikon tukikodit. Kuntouttavaa tukiasumista ja toiminnallista kuntoutusta nuorille.
- Savikon tila, Cavesson Oy. Kokemuksellinen tunnetaitokasvatus. Suoranainen puutarhaterapia lastensuojelulaitoksissa on joka tapauksessa vähäistä Suomessa. (Green Care Finland n.d.; Tukikoti Tasapaino n.d.)

8 PROJEKTI

Tilaaajan, Sipilän Varakoti Oy:n toive opinnäytetyöstä oli, että nähtäisiin, miten lasten omaan viherympäristöön liittyvä työskentely vaikuttaa heidän kuntoutumiseensa ja hyvinvointiinsa. Toiminnallinen projekti liitettiin osaksi Sipilän Varakodin luomaa opetusmenetelmään, LuDO™:n. Näin projektiin liittyi vahvasti myös kouluympäristö ja opetussuunnitelma.

Projekti suunniteltiin keväälle 2012. Se oli tarkoitus liittää osaksi LuDO™ opetusmenetelmään kuuluvia pajatunteja. LuDO™:n opintovuosi on jaettu seitsemään, viiden viikon mittaiseen jaksoon ja opinnäytetyöni liittyi vahvasti kolmeen keväällä toteutettaviin aihealueisiin: Vastuu ympäristön hyvinvoinnista, Turvallisuus ja liikenne sekä Ihminen ja teknologia. Opinnäytetyön toiminnallisena osana oli osallistaa lapset suunnittelemaan ja toteuttamaan omaan asuinyksikköön Jokihelmeen, Herkkumäkeen ja Pikku-Herkkumäkeen noin 25m² puutarhanurkkaus. Lasten ohjattua työskentelyä minä, opettajat ja avustajat seurasivat ja tarkkailivat sekä dokumentoivat huomioitaan. Huomiotta jätettiin kuitenkin työn laatu ja arvostelu, sillä tarkkailu painottui prosessiin, lasten käyttäytymiseen ryhmänä, yksilönä yksin ja ryhmässä sekä siinä tapahtuviin muutoksiin ja kehitykseen. Mukana olevalle henkilökunnalle annettiin lista asioista, joita piti tarkkaila.

- Miten lapsi aktivoituu työhön. Pitääkö pyytää, kehottaa, käskää, uhkailla ja tekeekö ollenkaan. Muista, että tekemistä ovat myös kommentit, ehdotukset ja auttaminen, sekä ideoiminen, varsinaisen tekemisen lisäksi.
- Miten mieliala näkyy tehdessä. Onko iloinen, vetäytyvä, innokas, aloitteellinen, aggressiivinen.
- Miten käsittelee materiaaleja, hellin käsin, ihailen, pelokkaasti, inhoiten jne. Kunnioittaako toisen omaa tai toisen ideaa?

- Osaako tarttua työkaluihin, keksiikö miten niitä käytetään vai keksiikö uusia tapoja. Voi myös kysyä, mistä on oppinut.
- Pystyykö tekemään ryhmässä, vai vain aikuisen kanssa, pareittain, yksin vai ei osallistu tekemiseen ollenkaan? Mikäli ei osallistu, aikuinen voi ottaa selvää miksi ei. Voidaan yrittää myös motivoida eri tavoin.
- Pystyvätkö tekemään kompromisseja? Ymmärtävätkö, miksi joskus on toimittava eri tavoin kuin itse haluaisi. Tuleeko riitaa ja mistä?
- Esiintyykö jotain turvallisuuteen liittyvää, toistuuko jokin asia aina vai tapahtuuko vain kerran.
- Miten lapset antavat palautetta omasta työstään pajan loputtua kunakin päivänä. Tarkastellaan hetki kunkin päivän työtä, jonka jälkeen vasta voi mennä kotipuolelle. Kommentit kirjataan.
- Aluksi työ voi olla hankalaa, tai jokin työvaiheet tökkii, mutta muutuuko lasten asenne työn edistyessä ja miten? Mitkä työvaiheet ovat haasteellisia ja mitkä helppoja? Mikä vaihe on aikuisille vaikea/ helppo?

Lopputyössä käsitellään lapsia ryhmänä, ei yksilöinä, vaikkakin joitakin esimerkkejä voidaan tapauksista kertoa ilman nimiä. Tilanteita on syytä kuvata sanallisesti, melko tarkastikin ja yksityiskohtaisesti, jotta materiaalia kertyy riittävästi. Jokaista on syytä tarkastella myös työn edistyessä. Työn aikana on hyvä käydä keskustelua lasten kanssa, jotta voi tehdä huomioita enemmän. On hyvä antaa lasten selvittää niistä asioista, joista näyttävät hyvin selviävän, mutta olla läsnä heti kun apua tarvitaan. Kertomuksia pajatunneista ei tarvitse viimeistellä, pääasia on tuottaa asioita tapahtumista.

Toiminta aloitettiin antamalla lapsille kysely, joka kartoitti lasten kokemuksia viherympäristöön, sekä siellä työskentelyyn ja ilmentyviin tunteuksiin. Kysely on kokonaisuudessaan liitteessä 1. Kysely tehtiin kaikille helmikuussa Sipilän Varakodin omaa koulua käyville.

Maaliskuussa käytettiin yksi pajatunti nuorten kanssa puutarhanurkkausten suunnitteluun. Tunti aloitettiin kertomalla heille, minkälainen projekti on ja mitä he pääsevät tekemään. Valmistin tunnille pienen powerpoint esityksen, jossa näytin kuvia erilaista puutarhoista ja kerroin mitä he voisivat sinne suunnitella ja mitä ottaa suunnittelussa huomioon (kuva 3). Näytin kuvia myös suhteellisen mielikuvituksellisista puutarhoista ja ideoista, sillä halusimme että nuoret saisivat suunnitella ensin ilman rajoituksia. Vastan jälkeen mietittäisiin olisivatko ideat mahdollisia, toteutuskelpoisia ja riittävätkö varat.



Kuva 1. Kuvia lapsille näytetyistä esimerkki puutarhoista

Alkuperäinen suunnitelma oli jakaa nuoret omien yksiköidensä ryhmiin, mutta koska Pikku-herkkumäki ja Herkkumäki ovat samalla tontilla, tuli ohjaajalta ehdotus, että nämä kaksi yhdistettäisiin ja tehtäisiin yksi iso puutarhanurkkaus. Monet oppilaista olivat myös tuona päivänä syystä tai toisesta poissa ja ryhmät päättyivät olemaan pieniä, jopa pareittain työskenneltiin. Jokihelmen yksikössä asuvia ei sinä päivänä ollut koulussa kuin pari oppilasta, joten nuoret, jotka eivät olleet sijoitettuna Sipilän Varakotiin, vaan kävivät siellä koulua, laitettiin Jokihelmen ryhmään. Suunnitelmat tehtiin siis 2-4 hengen ryhmässä, joista suurin oli Pikkuherkkumäki-Herkkumäki -ryhmä ja kolme muuta ryhmää suunnittelivat Jokihelmen pihanurkkauksia, joista oli tarkoitus yhdistää heille sopiva suunnitelma. Nämä Jokihelmen suunnittelu-pariryhmät muodostettiin siksi, että osa nuorista tuli tuona päivänä paremmin toimeen pareittain toisen sosiaalisesti paremmin toimeentulevan nuoren kanssa.

Ryhmille jaettiin papereita, asemapiirros yksiköstä, kyniä, viivoittimia ja muita tarvikkeita, joiden avulla he saivat suunnitella nurkkaustaan. Loput pajatunnista meni nuorten piirtäessä ja ideoidessa. Jokaista ryhmää oli alkuvaiheessa ohjeistamassa, motivoimassa ja auttamassa opettaja tai avustaja ja minä kiertelin ryhmissä katsomassa tuloksia, auttamassa mahdollisissa kysymyksissä, ja myöhemmin miettimässä nuorten kanssa, miten suunnitelmasta tulisi toteutuskelpoinen. Vanhemmat nuoret saattoivat miettiä jopa mittakaavaa ja -suhteita, mutta yleisesti nuoret kirjoittivat ideoita ja piirsivät niitä paperille ja tunnin lopussa keräsin kaikki itselleni. Jokihelmen yksikölle tuli kolme suunnitelmaa, joten päätimme, että minä yhdistän kolmesta suunnitelmasta järkevän ja kaikkia tyydyttävän kokonaisuuden.

Seuraavaksi tein nuorille heidän suunnitelmastaan yksinkertaisen 3D-mallinnoksen Vector worksillä, jotta nuoret näkisivät konkreettisesti, mil-

lainen heidän puutarhanurkkauksestaan olisi tarkoitus tulla (kuvat 3 ja 8). Jonkin verran jouduin muokkaamaan heidän suunnitelmiaan, jotta budjetti ei kasvaisi liian suureksi. Lisäksi mietin, mitä materiaaleja käytetään, kuinka terassit toteutetaan, mikä on aikuisten työnjako ja käytännönjärjestelyjä. Näistä suunnitelmista tein yleispiirteisen työselostuksen, joka jaettiin opettajille, avustajille ja kiinteistöhoitajille (Kuva 5). Kiinteistöhoitajat ohjasivat rakentamista silloin, kun itse olin toisessa yksikössä, sekä antoi omaa ammattitaitoaan ja kokemustaan, jotka minulla olivat vielä vähäiset.

Itse rakentaminen toteutettiin vasta toukokuussa osana LuDOTM:n ”Ihminen ja teknologia” –jaksoa ja käytimme toteutukseen mahdollisuuksien mukaan noin 2,5 tuntia, kolmena päivänä viikossa seuraavan viiden viikon ajan. 30. toukokuuta lähdimme liikkeelle koululta, jossa ensin palautin mieleen heidän suunnitelmiaan ja näytin 3D-kuvat. Mieleenpalautuksen jälkeen oppilaat tekivät yksikköryhmissään listan, mitä tarvikkeita ja materiaaleja heidän projektinsa tarvitsee heidän mielestään. Tämän jälkeen kerroin miten rakentaminen yleensä etenee ja mitä seuraavana päivänä tehdään. Keskiviikkona ruokailun jälkeen oppilaat siirtyivät oman puutarhanurkkauksensa pariin Jokihelmeen ja Herkkumäkeen.

Projektin jälkeen annoin kirjoittamani puutarhanurkkausten hoito-ohjeet, jotta nähtäisiin, hoidetaanko niitä myös projektin jälkeen. Seuraavana syksynä 2012 teetätin nuorilla kyselyn, jossa selvitettiin heidän tuntojaan ja kokemuksiaan nurkkauksesta. Koska Pihanurkkauksia tuli kaksi, kerron projekteista seuraavaksi kahden erillisen otsikon alla.

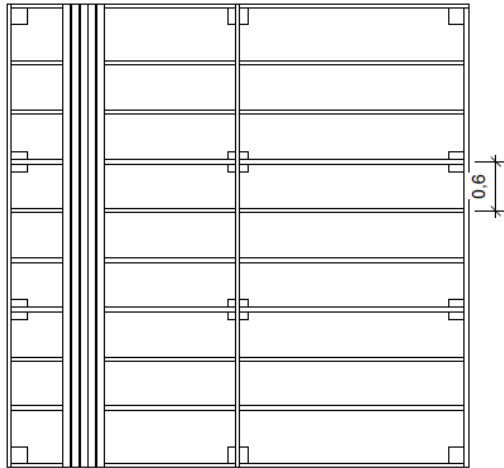
8.1 Herkkumäki



Kuva 2. Herkkumäen 3D-suunnitelma

Herkkumäki ja Pikku-Herkkumäki yhdistettiin joten ryhmästä tuli suhteellisen suuri, vaikka suunnitteluvaiheessa paikalla oli vain 4 nuorta ja ohjaaja. Puutarhanurkkausta oli kuitenkin aina rakentamassa 10-13 nuorta. Yh-

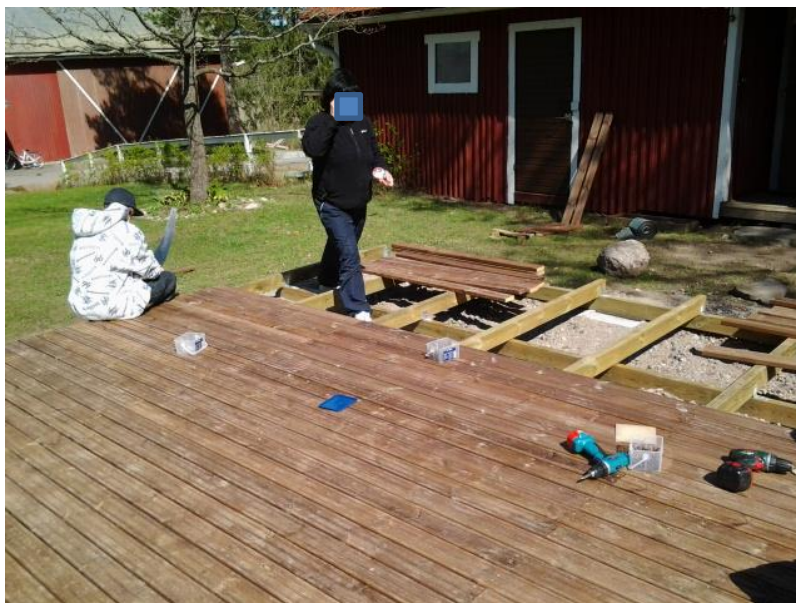
dessä ohjaajan kanssa nuoret olivat suunnitelleet 5x5 terassin istutuksineen ja viereen kiinteän tiiligrillin.



Kuva 3. Detalji Herkkumäen terassisuunnitelmasta

Ensimmäisellä viikolla nuoret pääsivät hajottamaan tulevan terassin paikalla olleen lahon hirsipöydän, jotta se jaksettaisiin siirtää syrjään. Tämän jälkeen kaivettiin terassin perustus. Maa oli hiekkaisaa ja kallion päällä, joten massavaihto oli tarpeellinen vain ankkurina toimivien betonilaattojen alle. Nuoret lapioivat pintamaan pois ja ajoivat kottikärryin tilalle soraa. Betonilaatat asennettiin paikoilleen oikeaan korkoon, huomioiden kallis-tukset. Näin nuoret pääsivät kokeilemaan lattaa ja vaaituskonetta.

Betonilaattojen päälle asennettiin tukipuut. Nuoret pätkäilivät, miten varmistamme, että terassista ei tule kiero ja kulmat ovat suorassa. Suurin osa projektin ajasta meni lähinnä terassin koolauspuiden ja kansilautojen sahaamisessa ja paikoilleen poraamisessa (kuva 6). Koska ryhmä oli suuri ja porakoneita vähän, osa nuorista rakensi välillä kukkalaatikoita (kuva 7) ja osa portaita ja loppuvaiheessa kaidetta. Suurimman osan aikaa nuoret toimivat pareittain, mutta työtehtäviä ja -pareja vaihdeltiin tilanteen mukaan. Vasta viimeisellä viikolla nuoret pääsivät istuttamaan kukkia tekemiinsä kukkalaatikoihin. Tiiligrilliiä ei ehditty ollenkaan tekemään.



Kuva 4. Herkkumäen terassin rakentamisen loppumetrejä



Kuva 5. Valmis terassi keväällä 2014



Kuva 6. Herkkumäen valmis kukkalaatikko vuonna 2014 keväällä

8.2 Jokihelmi



Kuva 7. Jokihelmen 3D-mallinnos

Jokihelmen terassin paikka oli talon takana seinän vierellä, joka oli savi-sella maalla ja vaati salaojituksen, maansiirtoa ja talon viereen routaeristytksen. Talo oli vanha, jossa salaojitukset ja eristykset eivät olleet oikein kunnossa, joten pääsimme tässä samalla korjaamaan tämänkin tilanteen. Terassin pohja oli kaivettu valmiiksi 10-tonnin kaivurilla. Koska kaivuri teki pahaa jälkeä nurmelle, alettiin aluksi täyttää kuoppaa kottikärryin ja lapioin. Yhtenä päivänä otettiin myös Herkkumäen ryhmä auttamaan soran siirtämisessä. Lopulta saatiin Jokihelmen urakkaa avustava kiinteistöhoitaja suostumaan koneelliseen täyttöön, sillä muuten soran siirtoon olisi mennyt käsipelin koko 5 viikkoa.

Talon viereen nuoret pääsivät laittamaan pari kerrosta routaeristyslevyä ja kokeilemaan patolevyn asentamista. Kun salaojat oli asennettu ja kuoppa täytetty (kuvat 9 ja 10), päästiin itse terassin rakentamiseen, mikä eteni hyvin samaan malliin kuin Herkkumäessä. Sorapatjan päälle asennettiin betonilaatat, jotka asennettiin oikeaan korkoon. Seuraavaksi tukipuut, koo-lauspuut ja kansilaudat. Muuhun nuoret eivät oikein edes ehtineet, soran siirtoon kuluneen ajan vuoksi.



Kuva 8. Jokihelmen routaeristyksen tekoa



Kuva 9. Jokihelmessä soratäyttö lähes valmis

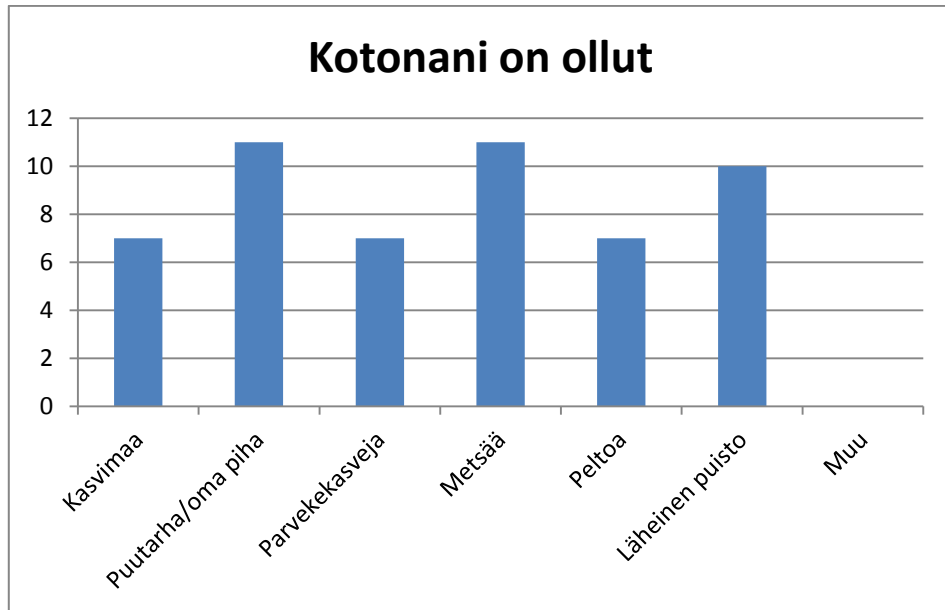


Kuva 10. Jokihelmen valmis terassi keväällä 2014

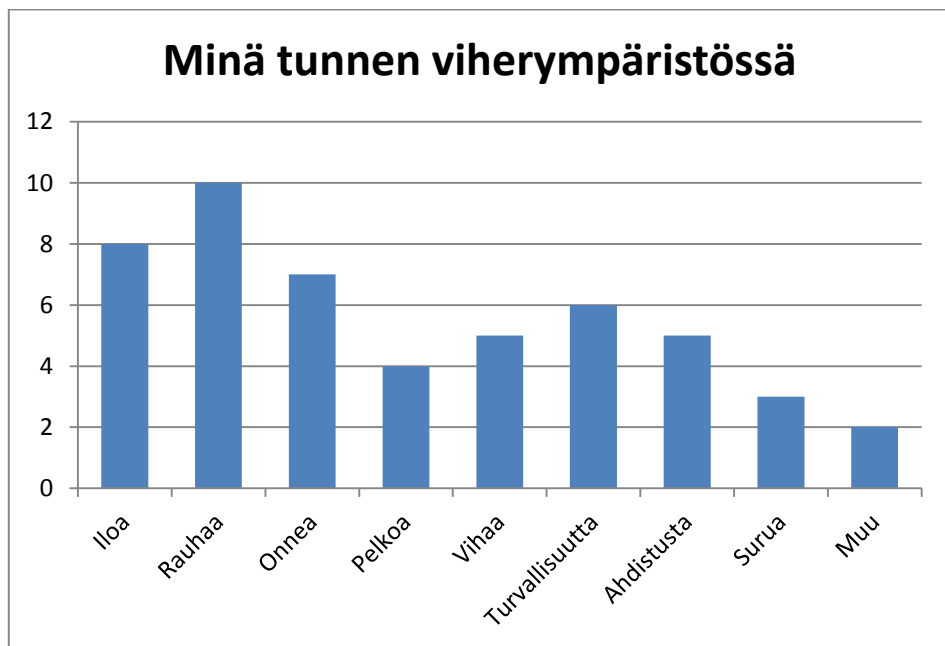
9 TULOKSET

Sipilän Varakodin nuorille tehtiin kysely helmikuussa, jolla halusin kartoittaa nuorten kokemuksia viherympäristöstä. Lomakkeessa oli 5 kysymystä ja niiden alla vaihtoehtoja, joista sai valita itselleen sopivat. Yhtenä vaihtoehtona oli myös ”Muu” ja vapaa sana, jos oli parempia ehdotuksia. Vastauksia tuli 16 kappaletta. Näistä kolme oli täytetty siten, että jokainen ruutu oli rastittu, jolloin voidaan miettiä näiden vastausten pätevyyttä. Vastaukset ovat kuitenkin liitetty yhteenvetoon.

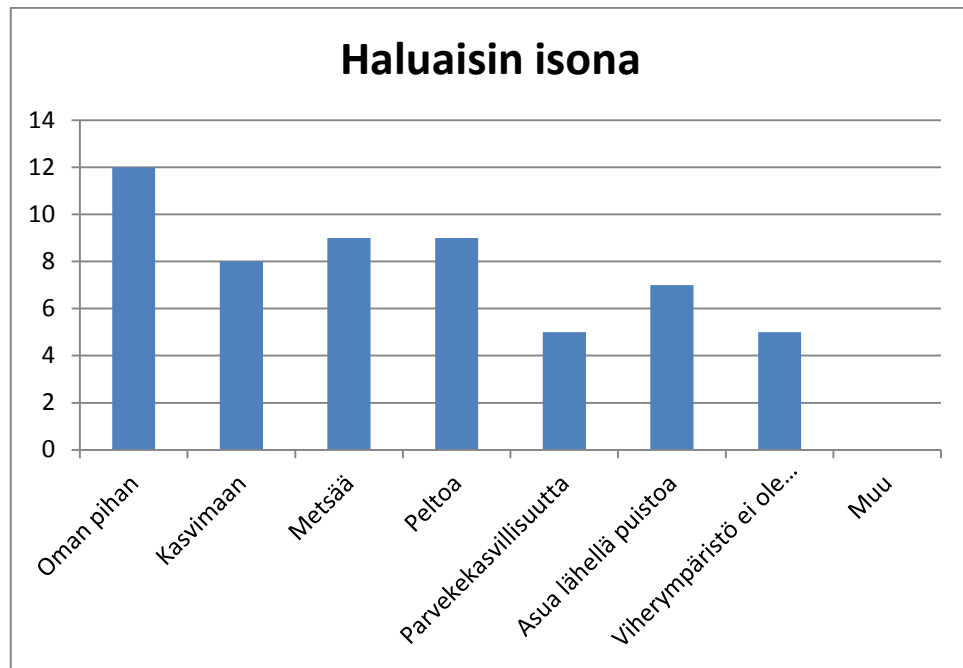
Monella nuorista oli kokemuksia monipuolisesta ajanvietosta viherympäristössä, mikä toisaalta ei ehkä ole niin kummallista vehreässä Suomessa. Eniten nuorilla oli ollut lapsuudessa oma piha/puutarha, sitten metsää ja läheinen puisto (taulukko 1). Täytyy kuitenkin huomioida, että osa näistä nuorista on ollut pitkään Sipilän Varakodissa, jolloin jotkut kohdat rastietaan Varakodin ympäristön mukaisesti. Sipilän Varakodin kaikkien yksiköiden ympäristössä on metsää, peltoa ja piha-aluetta. Eniten nuoret pitivät liikkumisesta ja oleskelusta luonnossa. Eräs nuori oli myös kirjoittanut pelaamisen ”muu” vaihtoehtoon. Vesi, puut, sekä pensaat ja kukat olivat mieliasioita puutarhassa. Nuoret ottivat vähemmän kantaa abstrakteihin asioihin, mutta näistäkin suosioon pääsi värikäs ja hoidettu viherympäristö. Viherympäristön koetaan hyvin positiivisena. Rauhan tunne tulee näilläkin nuorilla päällimmäiseksi mieleen luonnosta, kuten myös ilo ja onni (Taulukko 2). Kaksi nuorta vastasi ”muu” kohtaan: En tiedä. Nuorten kokemukset luonnossa ovat pääosin positiivisia. Ehkä näistä lapsuuden kokemuksista johtuen, moni myös toivoi aikuisuudessa omaa pihaa, metsää ja peltoa (taulukko 3). Sipilän Varakodin ympäristö näyttää olevan kohdallaan.



Kuvio 4. Kysymys 1 yhteenveto



Kuvio 5. Kysymys 4 yhteenveto



Kuvio 6. Kysymys 5 yhteenveto

Nuoret osoittautuivat hyvin erilaisiksi riippuen päivästä ja rakentamista edeltäneistä tapahtumista. Jonain päivinä osa ei tuntunut innostuvan rakentamisesta ja osallistumisesta, mikä näkyi istuskeluna, tai tavaroiden viskomisena ja muuna räyhäämisenä. Näillä nuorilla on heikkoja ja vähän parempia sosiaalisia taitoja, mutta kaikki hyötyvät motivoinnista. Työn onnistumisen varmistamiseksi tehtiin erityisiä järjestelyjä. Tuntien pituutta lyhennettiin ja taukoja lisättiin, sillä nuoria oli vaikea motivoida koko 2,5 tunniksi. Osa nuorista osallistui pienemmällä motivoinnilla ja heidän oli helpompi ryhtyä rakentamiseen. Nämä nuoret myös pysyivät pidempään työnsä ääressä ja olivat oma-aloitteisempia. Motivaatio oli hyvin samantyyppistä kuin muussakin työskentelyssä, kuten normaalissa koulutyössä. Kun nuorelle antoi jonkin vastuutehtävän, esimerkiksi huolehtia porakoneiden akuista, tai laitteiden palauttamisesta, otettiin työtehtävä vakavammin. Se oli hänelle annettu selkeä tehtävä, joka hoidettiin.

Tyttöjen asenne rakentamiseen ja ”miesten hommiin” oli parempi. He olivat ahkerampia ja asennoituneet vastuullisemmin työntekoon, sekä tekivät monipuolisesti kaikkea. Pojat pitivät siitä, kun pääsivät hajottamaan vanhaa lahoa pöytää. He myös valikoivat enemmän, mitä tekivät.

Muutkin oppilaiden taustoista johtuvat erot näkyivät työskentelyssä. He, joilla oli aikaisemmin kokemusta rakentamisesta, nauttivat ja osallistuivat projektiin myönteisemmin. Oppilaiden kulttuurierot ja niihin sisältyvät arvot tulivat näkyviin esimerkiksi likaantumiskäsityksissä.

Aggressiivisilla nuorilla oli taipumusta esimerkiksi pöydän rikkomisesta ylireagointiin. Aggressiot tulivat esiin usein myös lautojen heittelemisenä. Turvallisuuskäsitys oli pääsääntöisesti hallinnassa projektin aikana ja työkaluja osattiin kohdella hyvin ja kunnioittavasti. Työskentelyn aikana va-

rottiin satuttamasta toisia. Vaikka projekti oli osa oppituntia ja suoritettiin omissa asumisyksiköissä, nuoret pysyivät pääsääntöisesti työalueella.

Mieleiset työvaiheet motivoivat eniten lapsia. Jokihelmessä oli aluksi lähes pelkästään soran kuljetusta, mikä vaikutti lasten motivaation myös myöhemmin. Projekti oli alkanut tylsästi ja jatkui samanlaisena. Vasta loppupuolella he pääsivät osallistumaan vaihtelevampaan työhön. Nuorten työotteessa ja käyttäytymisessä helposti näkyi, jos toimintaan tuli odottamattomia taukoja tai yllättäviä muutoksia. Koko pajatunti meni helposti pilalle, jos jotain hajosi tai aikataulusta myöhästettiin. Nuoret ovat lyhytjännitteisiä ja tehtävät tuli vaihdella lyhyissä jaksoissa ja olla todella huolellisesti valmisteltuja, muuten nuoret eivät jaksaneet, tai heitä ei enää kiinnostanut ja motivointi oli raskasta ja vaikeaa.

Erityisesti sosiaaliset taidot ja niiden muutokset tulivat projektin aikana esille. Aikuisten muistiinpanoista selviää, että nuoret, joilla oli ennestään heikommät sosiaaliset taidot, kykenivät toimimaan parhaiten yksin. Niillä, joilla oli kehittyneemmät sosiaaliset kyvyt, työskentelivät pareittain tai ryhmässä. Projektin aikana parannusta näkyi nimenomaan siinä, että yksityöskentelijät kykenivät projektin kuluessa myös parityöskentelyyn, ja paremmilla sosiaalisilla taidoilla varustetut nuoret turvautuivat entistä enemmän muiden kanssa työskentelyyn.

Osa nuorista oli työskennellyt projektin parissa myös vapaa-ajalla omaaloitteisesti. He olivat ruuvailleet ja poranneet terassia kasaan.

Syksyllä tehdyssä kyselyssä (liite) tarkoituksena oli koota nuorten tunteuksia projektista omalla kohdallaan. Kysyin, mistä nuoret projektissa pitivät, miten he itse mielestään pärjäsivät ja käyttäytyivätkö turvallisesti. Vastauksia tuli 21 kappaletta. Tuloksista ilmeni, että kaikkein mieluisinta oli terassilautojen poraaminen ja he kokivat myös olleensa hyviä siinä. Kun kysyin yhdestä viiteen asteikolla heidän taidoistaan työkalujen, turvallisuuden ja muiden nuorten kanssa työskentelemisestä, useimmat vastauksista olivat positiivisia. Kun taas piti antaa oma arvio omaaloitteellisuudesta, ideoinnista, osallistumisesta ja kärsivällisyydestä, vastauksissa oli enemmän hajontaa. Moni ei kokenut keksineensä uusia ideoita tai parannusehdotuksia. Kiinnostus projektiin ja viherrakentamisesta oppiminen myös jakoi mielipiteitä, mutta negatiivisia vastauksia tuli eniten. Parasta projektissa olivat tauot, ei mikään tai se, kun ei ollut teoriatunteja eikä tarvinnut olla koulussa. Osa mainitsi kuitenkin rakentamisen, poraamisen ja kukkien istuttamisen. Ikävintä projektissa oli selkeästi soran kantaminen, tai jos ei ollut tekemistä. Tulosten yhteenveto on vielä liitteenä.

Puutarhanurkkaukset ovat edelleen kahden vuoden jälkeen projektista hyvässä kunnossa, vaikka nuoret ovat vaihtuneet. Kaiteita ei ole kaatunut ja kukkiakin on kesäisin istutettu. Nuoret tuntuvat kunnioittavan toisella tavalla omaisuutta, kun se on itse rakennettu. Kerrotaanko itse rakennetusta terassista ja siihen liittyvästä projektista uusille lapsille, jolloin heidän ei tarvitse tuhota tuon raskaan työn tulosta?

10 POHDINTA

Pihanurkkaus-projekti poikkesi oikeastaan hyvin paljon Green Care ja puutarhaterapia malleista ja ajatuksista, joita aikaisemmin teoriaosuudessa käsittelin. Nuorten kanssa ei juuri ollenkaan käydä läpi kasvin kasvun ihmeitä tai hoideta kukkia, joka on tärkeä osa elpymisessä Green Care – ajattelussa.

Kun nuoret saivat itse suunnitella, sisälsi heidän suunnitelmansa loppujen lopuksi aika paljon materiaa. Terrassin halusivat kaikki. Voinkin miettiä, olisiko puutarhanurkkauksen tekoa pitänyt ohjata liittymään pelkästään kasvillisuuteen, mutta halusin myös nähdä, minkälaisia suunnitelmia heiltä tulisi. Kiinnostavaa olikin nähdä nuorten kohtaaminen suunnitelmansa toteuttamisen kanssa. Heidän piti itse rakentaa se, mitä olivat suunnitelleet ja tätä he eivät ehkä olleet ajatelleet suunnitelmavaiheessa. Lastensuojelulaps-
set tulevat usein haastavista olosuhteista ja heille voi olla suuri pettymys, kun heidän suunnittelemaansa ja haluamaansa valtavaa uima-allasta ei voida rakentaa. Mutta tätä kautta he oppivat realismia. He huomaavat, että he itse eivät olisi kyenneet tai ehtineet sitä rakentamaan. Kaikkeen ei ole varaa ja he ymmärtävät, mikä on mahdotonta ja mikä mahdollista tietyissä olosuhteissa.

Suurin nurina tuli siitä, että miksi heidän pitää tätä tehdä kun ei sitä saa itselleen ja mitä tästä hyötyy. Nuorten kaikessa työssä pitäisi olla jokin aineellinen hyöty hänelle itselleen. Pelkkä oppiminen ei riitä lastensuojelulapsen ajatusmaailmassa. Mutta vaikka aloittaminen ja tekeminen olivat usein vaikeaa ja vastahakoista, mitään suurta joukkohysteriaa, tai projektin sabotoimista ei ollut.

Yllättävän moni myös nautti tästä puuhastelusta ja oli ylpeitä työstään, vaikka eivät aina sitä voineet toisten kuullen myöntää. Olin todella tyytyväinen kuullessani, että jotkut nuoret halusivat rakentaa myös vapaa-ajallaan terrassiaan. Mielenkiintoista oli, että projektista ulosjätetyt 1-4 luokkalaiset olisivat halunneet auttaa, ja lopulta Jokihelmen puutarhanurkkauksessa on terrassin viimeistelyssä ollut projektin ulkopuolinen lapsi apuna. Jos projekti olisi ollut vapaaehtoinen, eikä vain yksi kouluprojek-
teista, olisiko se ollut mieleisempi? Olisimmeko nähneet vähemmän negatiivista suhtautumista? Vai olisiko kukaan enää osallistunut, tai luovuttanut heti epäonnistuessaan ja jättänyt koko projektin, kun siihen ei kuulunut muuta pakotetta tai houkutusta?

Aikuisen rooli huomattiin todella tärkeäksi tässäkin. Jos aikuinen seisoi vieressä neuvoen, itse muuten osallistumatta, ei nuoren motivaatio ollut kovin hyvä ja tästä oppilaat myös itse osasivat huomauttaa. Varsinkin alussa huomasin, että aikuisia oli yhtä vaikea motivoida tähän projektiin kuin lapsia. Miten lapsi voi olla motivoitunut ja kiinnostunut projektiin, jos ei edes häntä ohjaava ja tarkkaileva aikuinen ole?

Jos Herkkumäessä oli ongelmana liian suuri ryhmä, niin Jokihelmessä ongelmaksi aiheutui yksipuolinen työ, joka johtui osittain siksi, että kiinteis-

tönhoitajalla oli oma määritelmänsä työn laadulle. Tarkoitus oli ollut tehdä oppilaiden ehdoilla, mutta nuoret siirsivät suurimman osan ajasta soraa, koska kiinteistöhoitaja ei uskaltanut päästää heitä tekemään itse terassia peläten heidän työnsä jälkeä. Nuoret kyllästyivät lapioimiseen, eivätkä mielellään palanneet projektin ääreen enää myöhemmin. Työtehtävien tulisi vaihtua usein, jotta näiden nuorten mielenkiinto säilyisi pidempään. Työtehtäviä voitaisiin vaihdella ryhmittäin esimerkiksi puolen tunnin välein. Tällaista taktiikkaa me kokeilimmekin ja se tuntui toimivan paremmin, kun osa sai rakentaa terassia ja osa siirtää soraa ja näitä tehtäviä vaihdettiin päikseen. Lopulta nuoret itse osasivat pitää huolta tehtävänvaihdosta suuremmista ongelmista.

Itse luulin suunnitelleeni kaiken hyvin. Kaikilla piti olla selvillä, miten edetään, mitä tarvikkeita pitää olla ensimmäisenä päivänä ja työnjako selvä. Kun toimitaan näin monen sijoituslapsen kanssa, pitäisi kaiken olla kuitenkin äärimmäisen tarkasti tiedossa ja suunniteltu. Yllättävien taukojen tullessa tai työväliseen puuttuessa, nuoret eivät kestäkään tätä äkinäistä muutosta tai vikaa. Nuoret alkavat turhautua ja suurin osa ongelmista sattuikin aina silloin, kun nuoren työhön tuli syystä tai toisesta yllättävä tauko.

Sosiaalisten ja rakentamisen taitojen kehittymisen lisäksi, ei tässä projektissa varsinaisesti muita suuria ja näkyviä muutoksia lasten hyvinvoinnissa ja kuntoutuksessa huomattu. Projekti oli liian lyhyt ja sitä tulisi kehittää vielä paljon, jotta saataisiin pysyviä muutoksia lasten käyttäytymiseen ja olotilaan. Oikein suunnitellulla puutarhaterapialla olisi kumminkin paikka lastensuojelulaitoksissa, sillä puutarha, luonto ja siellä työskentely on yksinkertaista ja monelle tuttua toimintaa, johon ei myöskään tarvita valtavasti varoja. Puutarhaterapiaa apuna käyttäen voidaan tarkastella ja arvioida lapsen pitkäjänteisyyttä, kypsyneisyyttä, suhtautumista vastoinkäymisiin ja onnistumisiin, sekä rajallisuuden rajoja ja näitä puolia nuori itsessään kasvien ja ammatillisen hoitajan kanssa huomaamattaan kehittää. Ryhmäterapialla kehitetään myös sosiaalisia taitoja. Fyysiset taidot paranevat aktiivisella toiminnalla ja päästään purkamaan ylimääräistä energiaa. Onnistumisen tunnetta ja epäonnistumisiin suhtautumista opitaan, kun nähdään omat kyvyt ja saavutukset kasvien parissa. Lapset käsittelevät ikään kuin vahingossa omia ongelmiaan, vaikka niihin ei varsinaisesti keskityttäisikään. Kasvien hoito auttaa tulevaisuudessa eteen tulevien kriisien suhtautumiseen ja käsittelemiseen, sillä puutarhaterapia on ehkäisevänä toimintana parhaimmillaan.

11 SANAT

Hyvinvointi

Terveysteen liittyvä koettu hyvinvointi, jolla on fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ulottuvuus.

Puisto, puutarha ja hyvinvointi, Rappe, s 23

Ekspressiivinen taideterapia

Ekspressiivinen taideterapia painottaa luovuuden ja taiteen merkitystä ja niiden mahdollisuuksia löytää ja luoda uusia näkökulmia. Se on ennaltaehkäisevä, kuntouttava ja hoitava menetelmä, joka käyttää kuvaa, musiikkia, kirjallisuutta, draamaa ja liikettä.

LÄHTEET

- Green Care Finland. n.d. Green Care. Toimialat. Viitattu 20.4.2014
<http://www.gcfinland.fi/toimialat?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>
- Maaseutupolitiikka. n.d. Green Care. Viitattu 18.4.2014.
<http://www.maaseutupolitiikka.fi/verkostot/hyvinvointipalvelut/greencare>
- MTT. 2014. Mitä Green Care on.. Viitattu 17.4.2014.
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/mita>
- Nikkilä, K. 2003. Puutarhaterapiaopas. Porvoo: Kehitys Oy
- Rappe, R., Linden, L. & Koivunen, T. 2010. Puisto, puutarha ja hyvinvointi. Helsinki: Viherympäristöliitto ry.
- Salonen, K. 2005. Mieli ja maisemat. Helsinki: Edita.
- Sipilä, A. 2012. Jokivarren koulun Sipilän Varakodin kouluyksikön ope-
tussuunnitelma. Orimattila: Opetushallitus.
- Sipilä, A. 2014. Ekspressiivinen taideterapeutti, erityisluokanopettaja. Si-
pilän Varakoti Oy. Haastattelu 24.3.2014, 12.4.2014, 23.4.2014, 18.5.2014
- Sipilä, K. 2014. Toimitusjohtaja. Sipilän Varakoti Oy. Haastattelu
24.3.2014, 15.4.2014.
- Sipilän Varakoti. 2013. Koulu. Viitattu 24.3.2014
<http://sipilanvarakoti.com/kouluyksikko>
- Sipilän Varakoti. 2013. Herkkumäki. Viitattu 24.3.2014.
<http://sipilanvarakoti.com/herkkumaen-yksikot>
- Sipilän Varakoti. 2013. Yritys. Viitattu 24.3.2014.
<http://sipilanvarakoti.com/sipilan-varakoti-oy>
- Soini, K., Ilmarinen, K., Yli-Viikari, A. & Kirveennummi, A. 2011. Yri-
tyspolitiikka 76. Green care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa pal-
velujärjestelmässä. Viitattu 17.4.2014.
[https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/mita/Soini_](https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/mita/Soini_Yhteiskuntapolitiikka.pdf)
[Yhteiskuntapolitiikka.pdf](https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/mita/Soini_Yhteiskuntapolitiikka.pdf)
- Tukikoti Tasapaino. n.d. Viitattu 17.4.2014
<http://www.tukikoti.fi/DowebEasyCMS/>
- Tuomela, M. 2012. Elvyttävä elämyspuutarha. Viherympäristöstä hyvin-
vointia vanhukselle. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaaliala koulutus-
ohjelma. Opinnäytetyö.

KYSELY: KOKEMUKSENI VIHERYMPÄRISTÖSSÄ

Kokemukseni viherympäristössä

Viherympäristöllä tarkoitetaan: puutarhaa, metsää, puistoa, omaa pihaa, parvekekasveja, oikeastaan mitä tahansa paikkaa, jossa kasveja (ei kuitenkaan sisäkasveja). Voit valita useamman vaihtoehdon

Kotonani on ollut...

- kasvimaa
- puutarha / oma piha
- parvekekasveja
- metsää
- peltoa
- lähellä puisto, jossa olen viettänyt paljon aikaa
- Muu:

Pidän viheymäristössä...

- liikkumisesta
- oleskelusta
- leikkimisestä
- kasvien ja muun hoitamisesta
- Muu:

Pidän viherympäristössä

- avarista ja tilavista, näkee kaikkialle
- tiheästä ja ahtaasta, piilopaikoista
- eläimistä ja hyönteisistä
- vedestä
- kivistä
- puista
- pensaista ja kukista
- patsaista, rakennelmista (aidat, terassit, huvimajat...)
- väreistä

Viherympäristön vaikutus kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kehitykseen ja hyvinvointiin

- luonnollisesta
- hoidetusta
- Muu:

Minä tunnen viherympäristössä...

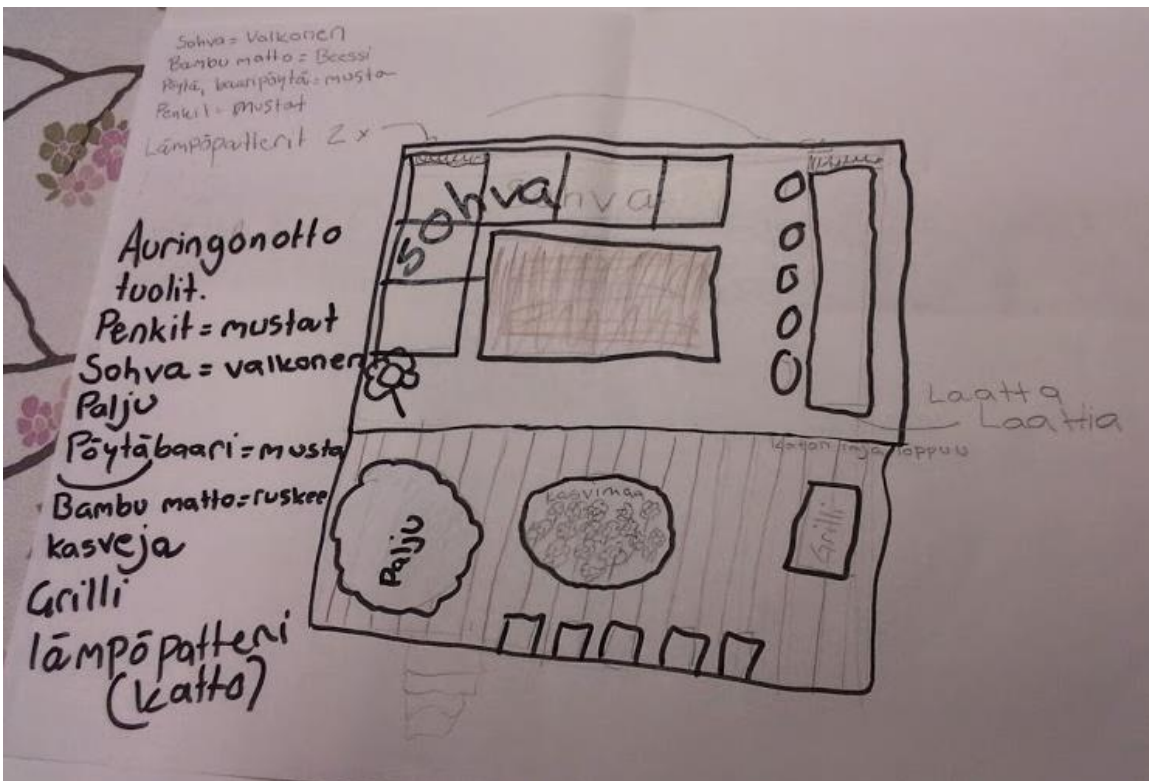
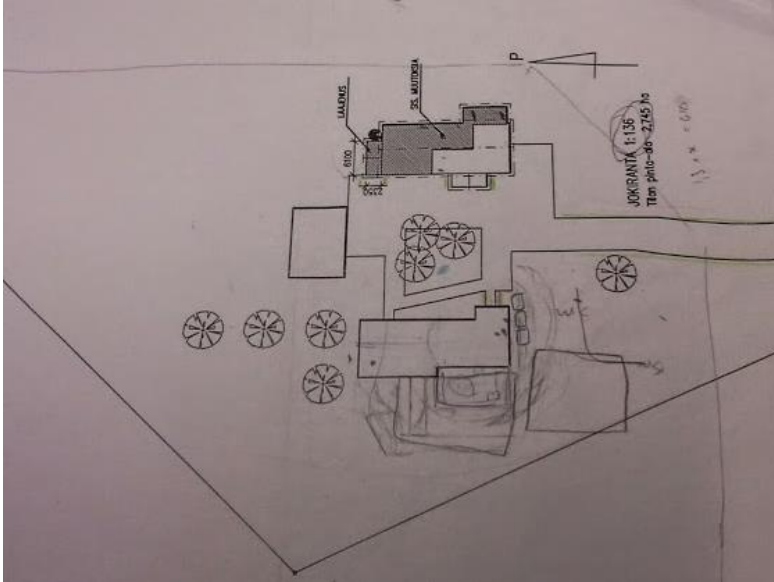
- iloa
- rauhaa
- onnea
- pelkoa
- vihaa
- turvallisuutta
- ahdistusta
- surua
- Muu:

Haluaisin isona

- oman pihan
- kasvimaan
- metsää
- peltoa
- parvekekasvillisuutta
- asua lähellä puistoa
- viherympäristö ei ole minulle tärkeä
- Muu:

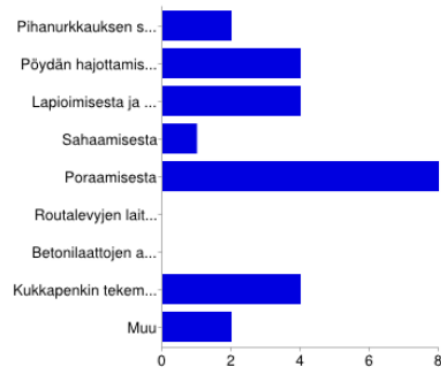
NUORTEN SUUNNITELMIA

Jokihelmen suunnitelmat



Tiivistelmä

Mistä pidin eniten projektissa?

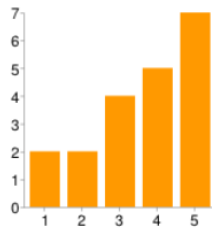


Pihanurkkauksen suunnittelemisesta	2	8 %
Pöydän hajottamisesta	4	16 %
Lapiomisesta ja kaivamisesta	4	16 %
Sahaamisesta	1	4 %
Poraamisesta	8	32 %
Routalevyjen laittaminen	0	0 %
Betonilaattojen asentaminen	0	0 %
Kukkapenkin tekeminen	4	16 %
Muu	2	8 %

Alleiviivaa ylemmästä myös se, missä olit mielestäsi hyvä

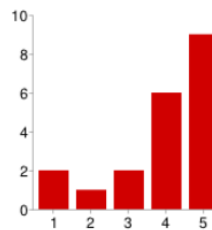
sahaamisessa Lapiominen ja kaivaminen, poraaminen, kukkapenkin tekeminen Kukkapenkin tekemisessä Sahaamisessa Poraamisessa Kaikessa
kaivamisessa Pihanurkkauksen suunnittelemisessä Poraaminen, kukkapenkin tekeminen

Osasin käyttää työkaluja



1	2	10 %
2	2	10 %
3	4	20 %
4	5	25 %
5	7	35 %

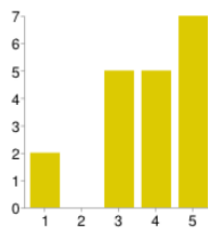
Käsittelin välineitä ja tavaroita turvallisesti



1	2	10 %
2	1	5 %
3	2	10 %
4	6	30 %
5	9	45 %

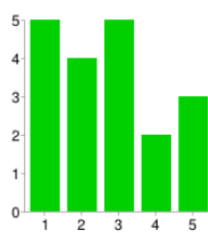
Viherympäristön vaikutus kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kehitykseen ja hyvinvointiin

Työskentelin muiden kanssa...



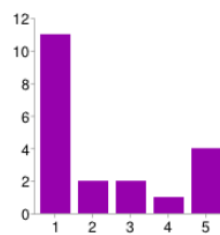
1	2	11 %
2	0	0 %
3	5	26 %
4	5	26 %
5	7	37 %

Olin oma-aloitteellinen



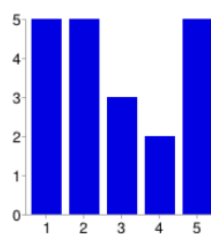
1	5	26 %
2	4	21 %
3	5	26 %
4	2	11 %
5	3	16 %

Keksin ideoita ja parannusehdotuksia



1	11	55 %
2	2	10 %
3	2	10 %
4	1	5 %
5	4	20 %

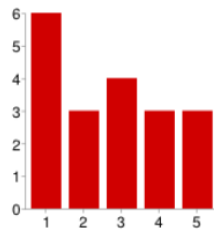
Osallistuin kaikkeen



1	5	25 %
2	5	25 %
3	3	15 %
4	2	10 %
5	5	25 %

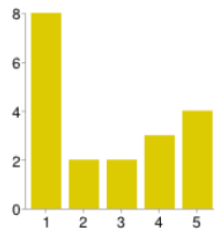
Viherympäristön vaikutus kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kehitykseen ja hyvinvointiin

Kiinnostukseni projektiin



1	6	32 %
2	3	16 %
3	4	21 %
4	3	16 %
5	3	16 %

Opin pihanrakentamisesta



1	8	42 %
2	2	11 %
3	2	11 %
4	3	16 %
5	4	21 %

Paras juttu pihanurkkusprojektissa

Ei tarvinnu tehdä teoria Ei mikään Rakennus Emt. Ko porattiin lautoi siihe terassiin xD ja kukkapenkit emt. - ? Suunnitteleminen Paskaa kaikki Ei tarvinnut olla koulussa
Se että se on valmis Ei mitään Rakentaminen Tekeminen Ei siin ollu oikee mitää ku vietii vaa kivii ja multaa En tiedä Sai istuttaa kukkia yms. Tauot Ei mikä Musiikin kuunteleminen

Ikävin juttu pihaprojektissa

Hiekan karräminen Ei saanu tehdä terassia Ei kiinnostusta projektiin Kaivaminen ja lapiointi ku ei saatu tehdä terassii ja piti viiä kivii koko aja. Kaikki Välillä ei jaksanu
Paskaa kaikki Paljon hommia Hieno pöytä hävis Tekeminen Opettajat Hiekan lapiointi Ettei ollut töitä aina Ku ei saanut tehdä mitään Se saamarin hiekan haku ja kaikki ihme kantamis, roudaamisjutut Se ei ollu kiva Kaikki muu Ei ollut mitään ikävää